

بررسی کانیهای رسی خاکهای منطقه کرمانشاه علی اشرف امیری نژاد^۱ و مجید باقرنژاد^۱

در این بررسی که جهت شناسایی کانیهای رسی در انواع مختلف واحدهای فیزیوگرافی منطقه کرمانشاه صورت گرفت، تعداد هشت نمونه خاک از افق‌های سطحی و زیرین بعضی از پروفیل‌های شاهد انتخاب و با استفاده از روش کیتریک و هوپ نمونه‌های رس خالص آماده شدند.

مطالعات کانی شناسی نمونه‌های رس خاک با استفاده از روشهای پراش پرتو ایکس و الکترون میکروگرافی صورت گرفت. همچنین بخش رس یک نمونه از سنگ مادر مربوط به غالب‌ترین تشکیلات زمین شناسی منطقه نیز با روش‌های فوق‌الذکر مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج آزمایشات مینرالوژی نشان داد که کانیهای رسی غالب در منطقه شامل ایلیت، کلریت، اسمکتیت (مونت موریلونیت)، ورمیکولیت و کانیهای فیبری بوده و کانیهای غیر رسی نیز عمدتاً کلسیت و کمی کوارتز در تمامی نمونه‌ها بود.

بطور کلی پروفیل‌های مورد مطالعه با شرایط توپوگرافی مختلف، از نظر کیفی دارای مینرالوژی مشابهی بوده ولی از نظر فراوانی نسبی تا حدودی با هم متفاوتند. بعنوان مثال مقدار نسبی کانیهای مثل ایلیت و کلریت از نقاط مرتفع به طرف دشتهای آبرفتی - دامنه‌ای کاهش یافته اما برعکس میزان نسبی کانیهای رسی اسمکتیت و پالی گورسکیت در دشتهای بیشتر می‌باشد. این تغییرات به علت تفاوت در فیزیوگرافی و رژیم رطوبتی خاک بوده زیرا فیزیوگرافی با تأثیر بر روی شرایط زهکشی خاک بر روی مقدار نسبی این کانیها مؤثر بوده است.

تغییر فراوانی نسبی کانیها با تغییر موقعیت پدونه‌های مورد مطالعه و تغییر مقدار نسبی آنها در افق‌های مختلف یک پروفیل خاک بیانگر این است که بعضی از کانیهای رسی علاوه بر منشاء توارثی دارای منشاء پدوژنتیکی می‌باشند. عبارت دیگر، گرچه کانیهای رسی منطقه مورد مطالعه از سنگ مادر و بدون هیچگونه تغییری به خاک اضافه شده‌اند اما ممکن است از تغییر و تحول کانیهای دیگر حاصل شده باشند.

مطالعه دیفرکتوگرامهای حاصل از پراش پرتو ایکس نشان می‌دهد که بیکهای ظاهر شده از تمامی نمونه‌های رس در موقعیت‌های مختلف فیزیوگرافی یکسان بوده و این خود بیانگر مشابهت نوع سنگ مادر در تمامی اراضی مورد مطالعه و نیز محدود بودن شدت هواپدگی و تغییر و تحول کانیها در خاکهای منطقه می‌باشد.

^۱ به ترتیب مربی دانشکده کشاورزی دانشگاه ایلام و استادیار دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

همچنین نتایج تجزیه‌های آزمایشگاهی نشان می‌دهد که میزان ظرفیت تبادل کاتیونی و درصد رطوبت اشباع خاکها در طول ردیف پستی - بلندی و همچنین با اعماق مختلف یک پروفیل متفاوت بوده و بطور عمده با تغییرات مینرالوژی بخش رس خاکها مطابقت و هماهنگی دارد.